نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره هشتم، شماره چهارم، زمستان ۱۴۰۳، صفحات ۳۳۸ تا ۳۴۰

پیش‌گفتار

شاخص‌های انسان سالم از منظر قرآن و عترت

حجت‌الاسلام والمسلمین عباس کعبی[1*]

۱. *نویسنده مسئول: کارشناس ارشد حقوق عمومی، نماینده استان در مجلس خبرگان رهبری، مدرس حوزه علمیه قم و نائب‌الرئیس جامعه مدرسین حوزه علمیه قم

متناسب با بند سوم سیاست‌های کلی سلامت، سلامت روانی جامعه و شاخص های آن با ترویج سبک زندگی اسلامی ایرانی، تحکیم بنیاد خانواده، رفع موانع تنش‌آفرین در زندگی فردی و اجتماعی و ترویج آموزه‌های اخلاقی و معنوی، ارتقا می یابد. بر این اساس شاخص‌های انسان سالم از منظر قرآن و عترت به صورت فهرست‌وار اشاره می‌شود.

خردورزی

عقلانیت و کاربرد عقل، در روایات و قرآن کریم بسیار مورد توجه و تاکید قرار دارد. در کتاب‌های شیعیان (کتاب اربعه)، حدیثی از امام جعفر صادق (ع) است که می‌فرمایند: «الثواب بالعقل»، ثواب به اندازه عقلانیت جامعه است. بنابراین باید برنامه‌های آموزشی و برنامه‌های فرهنگی عمومی، در جهت ارتقا سطح خردورزی جامعه باشد.
خردورزی چندین زیرمجموعه دارد. ازجمله این زیرمجموعه‌ها اندیشه‌ورزی و تفکر صحیح می‌باشد که نتیجه پاسخ به مجهولات است.

ایمان و پرستش الهی

اگر ما بر پایه عقلانیت به ایمان برسیم و بعد از ایمان به پرستش الهی، می‌توانیم سطح سلامت جامعه را ارتقاء بخشیم. با این توضیح جهان‌بینی توحیدی، جهان‌بینی برخوردار از نفس مطمئنه، آرامش درونی و شخصیتی یکپارچه خواهد بود. بر پایه توحید، انسان مومن، دارای عدالت، رحمت، عشق، مودت و نوع‌دوستی می‌شود و با تلاش برای تهذیب نفس، زهد و بندگی خدا، تلاش برای خدمت به انسان‌ها و رهایی از وابستگی‌ها و جذابیت‌های زودگذر، جهد در تحصیل، طهارت و پاکی و پویایی بدست می آید.

شرح صدر زمینه را برای صلح و دوستی فراهم می‌سازد.

واژه اسلام و سلام و اعلام آن به دیگران با واژه معنوی مقدس «سلام علیکم» به این معنا است که «سلام درونی» درجامعه منتشر شود و در سایه سلامت درونی، سلامت اجتماعی نیز خواهیم حاصل گردد.

عدالت

عدالت بر دو نوع است: عدالت درونی، عدالت بیرونی.

عدالت درونی، تنظیم قوای باطنی بر پایه تعادل روحی و روانی، اتصال به خدا و قدرت حقیقی است. در واقع عدالت را توحیدی می‌کند. عدالت، انسان را عادل می نماید و موجب عدالت اجتماعی، سیاسی و عدالت در همه عرصه‌ها (عدالت بیرونی)می‌شود. در حدیث آمده است: «من اصلح بینه و بین‌الله اصلحهم الله ما بینهم و بین‌الناس»، اگر ارتباط انسان با خدا اصلاح شود رابطه‌های اجتماعی و رابطه‌های دیگر خودبه‌خود اصلاح می‌شود؛ .بنابراین عدالت درونی مهم است.

شخصیت یکپارچه

خداوند می‌فرماید: «یا ایها الذین آمنوادخلو فی السلم کافه ولا تتبع الخطوات الشیاطین انه لکم عدو مبین» وارد سلم و توحید و دروازه‌های بندگی خدا شویید. ویژگی بعد شخصیت سالم برخورداری از شخصیت یک پارچه است.

شخصیت یکپارچه براساس موارد زیر مشخص می‌شود:

۱. **عقلانیت:** نحوه استفاده از خرد حکمت و تصمیم‌گیری؛
۲. **خودیابی و خودآگاهی:** شناخت عمیق از ضعف و نقاط انسان و اصلاح آن؛
۳. **مدیریت بر رفتار:** کنترل اعمال براساس ارزش‌های اخلاقی؛
۴. **ارتباط با خدا:** تقویت معنویت از طریق بندگی

آیا شخصیت یکپارچه با سلامت درونی با عدالت درونی به یکباره انسان کامل می‌شود ؟

در سلامت درونی چهار عنصر توحید، انسان موحد، شخصیت سالم و سلم با خدا و اسلام معنا پیدا می‌کند.

بنده حقیقی خدا، در ارتباط با خدا، دارای ارتباطی حقیقی نه صوری، است . او در ذهن، در عواطف و احساسات، ودر رفتار خدارا مدنظردارد و از این منظر علاوه بر اینکه سلامت می‌یابد؛ تمدن سازهم است.

Copyright: © Iranian Journal of Culture and Health Promotion. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

[DOI: 10.22034/8.4.5]

کرامت انسانی سالم

کرامت بر دونوع است: کرامت ذاتی وکرامت اکتسابی.

اگر همه اینها را با هم مرتبط کنیم عقلانیت خودیابی و خودآگاهی توحید و عدالت، کرامت انسانی حاصل می‌شود.

اگر کسی برای خود عزت نفس و کرامت قائل باشد؛ به انحرافات و بدبختی‌ها روی نمی‌آورد. عقلانیت، ایمان و پرستش الهی، عدالت، محبت، رحمت، شفاعت، عشق و خدمت، مفاهیم منظوم معرفتی اسلام است و در مقابل خودخواهی، زیادخواهی، نفع‌طلبی، کینه‌توزی، دلبستگی، وابستگی به منافع شخصی، جهل، تعصب، تنگ‌نظری قرار دارند که همگی ریشه در ظلم و ستم دارند و در آخر به جنایت و نسل کشی منجر می‌شوند.

در منظومه محبت اسلام، مودت، رحمت، شفقت و صمیمیت است. اشداء در مقابل کسانی هستند که از ستمکاران و جنایتکاران حرفه‌ای هستند و شخصیت انسان ستمکار منفور و مورد لعن و عذاب الهی خواهد بود. شخصیت انسان سالم از منظر قرآن کریم، خیرخواهی، دلسوزی، کرامت در شخصیت امامان معصوم و به‌ویژه نبی اکرم (ص) و اهل بیت (ع) محسوس است اخلاق پیامبر ریشه در رحمت ایشان دارد «رحمه‌للعالمین»، رحمت جهانی براساس توحید، عدالت، کرامت انسانی و رحمت جهانی است. شخصیت پیامبر اکرم (ص) جذابیتی مطلق و دلسوز مردم است؛ نمی‌تواند در برابر رنج مردم تحمل کند. خدمت به مردم را در دستور کار خود دارد و نسبت به مردم رحمت و شفاعت دارد.

صبر ومقاومت

صبر سه بعد دارد: صبر در گناه، صبر در مقابل طاعت و صبر بر بلایا و سختی‌ها

صبر در مقابل گناه یک مقاومت درونی است. صبر در مقابل کشش‌ها، جذابیت‌های منفی، انحراف‌ها، خط قرمزهای انسانی که در برابر گناه مقاومت می‌کند و باعث سلامت در جامعه می‌شود.

صبر در طاعت، اگر انسان تنبلی نکند وظایف فردی و اجتماعی را درست انجام دهد؛ در حد اطمینان وظیفه خود را انجام دهد؛ باعث ارتقاء نظام سلامت در جامعه می‌شود.

مقاومت یک پزشک و صبر در مقابل بیمار، صبر بر بلایا، مؤمن بودن در سختی‌ها و بلایا، باعث استحکام شخصیت درونی انسان می‌شود.

نسل‌کشی و جنایت‌ها ریشه در مفاهیم منفی، خودخواهی‌ها، نفرت‌ها، کینه‌توزی‌ها و تنگ‌دستی‌ها می‌شود. جهان‌بینی توحیدی باعث خشک شدن ریشه خون‌آشامی ظلم و جنایت است.

جهان‌بینی توحیدی و نگاه اسلام،به نظام هستی مبتنی بر این شعر سعدی است:

به جهان خرم از آنم که جهان خرم از اوست

عاشقم بر همه عالم که همه عالم از اوست

رژیم صهیونستی در جنایت و نسل کشی(غده سرطانی به تعبیر امام راحل) بالاترین تهدید برای سلامتی بشریت است و فرهنگ مقاومت با تهدیدزدایی، تضمین سلامت حیات بشری است و از لحاظ عقلی اجتناب ناپذیر است. ستمگران از رحمت الهی به دور هستند. پیشرفت، عدالت، توسعه، سلامت، توحید و بندگی، رحمت به سوی خدا نه برپایه ستمگری و ستم‌کشی، مقاومت برای نجات بشریت است. جهان برای نجات بشریت در برابر کسانی‌که صلح و امنیت پایدار را تهدید و نابود می‌کنند؛ مقابله می‌کند. سلامت و مقاومت با این رویکرد به هم پیوسته و مانند دو روی سکه هستندو مقاومت برای سلامت، الهام‌بخش نسل‌های آینده است.

«وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوفْ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الأَمَوَالِ وَالأَنفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ»

و قطعاً شما را با چیزی از ترس، گرسنگی، زیان مالی و جانی و کمبود محصولات، آزمایش می‌کنیم و صابران (در این حوادث و بلاها را) بشارت بده.

از بلایایی که اتفاق می‌افتد بشارت می‌دهد. امید مبتنی بر جهان‌بینی توحیدی است.

مقاومت در برابر سختی‌ها سه دستاورد دارد:

۱. خداوند بر آنان صلوات می‌فرستد؛
۲. رحمت و خیر نازل می‌شود؛
۳. آنان از هدایت یافتگان هستند.

تأثیرات مثبت مقاومت و سلامت با نگاه بر ابعاد اجتماعی آن، مقاومتی است که در لبنان اتفاق افتاد. بعد مثبت تقویت روحیه، مقاومت و همبستگی اجتماعی و افزایش روحیه امید با هویت جمعی، به‌ویژه بعد از طوفان‌الاقصی، افشای جنایت‌های اسرائیل و حمایت‌های آمریکا و تهدیدکنندگان سلامت و تقویت سلاح‌های مستقل، توقف روند عادی‌سازی بعد از طوفان‌الاقصی است و اما تأثیرات منفی آن، ۶۷۰ حمله به مراکز درمانی غزه، است که سازمان بهداشت جهانی در بازسازی آن باید تلاش کند. ده میلیارد خسارت به مراکز بهداشتی غزه، نسل کشی تلفات انسانی، تخریب زیرساخت‌های حیاتی، کشتن بیش از پنجاه هزار نفر غیرنظامی، شیوع بیماری‌های واگیردار، کمبود آب، برق و سوخت، سوء تغذیه، آسیب‌های اجتماعی، روانی، استرس اجتماعی بر جامعه، اختلالات مانند افسردگی‌ها در میان ساکنان غزه، هفتاد درصد اضطراب در بین کودکان غزه، آوارگی ۵/۱ میلیون نفر از وطن، بحران معیشتی، اقتصادی تهدیدها و محاصره‌ها از جمله تأثیرات منفی است که جهان باید به خاطر انسانیت، تهدید و مقابله علیه بشریت بایستد و آن را محکوم کند.

آثار ناشی از آتش‌بس و چشم‌انداز آینده را می‌توان در سه دسته ذیل تقسیم نمود:

۱. بهبود و دسترسی به خدمات؛
۲. تداوم تلاش‌ها برای منفور کردن اسرائیل در جهان؛

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

[DOI: 10.22034/8.4.5]

۳. تقویت مقاومت عملیات طوفان‌الاقصی توانست مواضع قدرت را تغییر دهد و تقویت روحیه همبستگی و افشا جنایات صهیونیست‌ها را داشته باشد.

از جمله دستاوردهای مثبت آن

۱. توجه به مسائل بهداشتی آینده سلامت در منطقه به توانایی‌محور مقاومت، حفظ اتحاد و فشار بین‌المللی برای بازسازی غزه. پزشکان باید با پویش بین‌المللی و ارتباط با سازمان بهداشت جهانی علیه رژیم صهیونیستی اقدام نمایند.

۲. حکم بازداشت نتانیاهو، هرچند ترامپ با اجرای این حکم مخالفت خواهد کرد؛ اما جامعه بین‌المللی بایستی شکایت به دیوان لاهه و فشار داخلی و شکاف در درون رژیم صهیونیستی را افزایش دهد.

۳. استعفای وزیران و مهاجرت گسترده مردم اسرائیل از خاک اسرائیل، تأثیرات اقتصادی و کسر بودجه ۶۳ میلیون دلاری، تعطیلی ۴۰ هزار کسب و کار، خروج شرکت‌ها، افکار عمومی آزادی‌خواهان جهان بر علیه رژیم صهیونیستی توجه ویژه نماید.

در بعد روحیه توحیدی محور، مقاومت در آسیب‌های ناشی از جنگ در مقایسه با معلولان در جهان براساس اندیشه‌های اسلامی خود به دیگران روحیه می‌دهند. شخصیت بانوی تراز اول جهان حضرت زینب(س) را سرمشق خود قرار می‌دهند: «آنچه اتفاق افتاده است بر من آسان است و جز زیبایی چیز دیگری ندیدم». فرهنگ شهادت یا پیروزی، برخورداری از شخصیت یک انسان سالم است. امید مردم لبنان و غزه در بازسازی اینکه حماس هنوز زنده است روحیه مقاومت جهانی شده است و آزادی‌خواهان با روحیه تحول و کرامت انسان مقاومت یعنی سادگی به جهان شناسانده شده‌اند.

همه این ابعاد ناشی از دستاوردهای انقلاب اسلامی طی ۴۶ سال است. و باید قدر بدانیم و مقاومت از گذرگاه سخت رسالت جهادی، انقلابی، مؤمن، متعهد و متخصص در بخش سلامت شاهد تحول بزرگی باشیم.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

[DOI: 10.22034/8.4.5]